

Arnanut nakuusertarneq angerlarsimaffinnilu nakuusertarneq pitsaaliorniarlugit akiorniarlugillu Europarådip isumaqatigiissutaanik (Istanbulimi isumaqatigiissummik) Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat akuersissuteqarnissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

pillugu

Inatsisinut Ataatsimiititaliap

siunnersuutip aappassaaneerneqarneranut

ISUMALIUTISSIISUTAA

Ataatsimiititaliap suliarinninnermini ilaasortarai:

Inatsisartunut ilaasortaq Anders Olsen, Siumut, siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Aqqalu Jerimiassen, Atassut, siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Harald Bianco, Inuit Ataqtigiit
Inatsisartunut ilaasortaq Mariia Simonsen, Inuit Ataqtigiit
Inatsisartunut ilaasortaq Mala Høy Kúko, Siumut

Ulloq 24. marsi 2022-mi siullermeerinninnerup kingorna ataatsimiititaliap siunnersuut misissorpaa.

Siunnersuutip imarisaa siunertaalu

Arnanut nakuusertarneq angerlarsimaffinnilu nakuusertarneq pitsaaliorniarlugit akiorniarlugillu Europarådip isumaqatigiissutaanik Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat akuersissuteqarnissaat siunnersuutip imaraa.

Isumaqatigiissut arnanut nakuusertarnernut sunulluunniit tamanut illersuinnermut tunngavoq, arnanut angerlarsimaffinnilu nakuusernerit pinaveersaartinniarneri, eqqartuussivikkoortitsisarneq piujunnaartitsinissarlu ilaatigut siunertaapput.

Isumaqatigiissut tamarmi aalajangiiffigisassatut siunnersuummi ilanngussani ilanngunneqarpoq. Aalajangiiffigisassatut siunnersuutip tunngavilersuutaani isumaqatigiissutip imarisaa ilanngullugu naalisarneqarpoq.

UKA2021/146-muttaaq Inatsisinut Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaani isumaqatigiissutip imarisaanik naalisakkamik (isumaqatigiissutip ilaanik itisiliinerusumik) imaqarluni.

Naalackersuisunit ilisimatitsissutit aamma ataatsimiititaliamit apeqquutit

Immikkoortoq pillugu 23. marsi 2022 Naalackersuisut ataatsimiititaliaq peqatigalugu paasissutissiilluni ataatsimeeqatigiipput. Paasissutissiinermut atatillugu ataatsimiititaliaq isumaqatigiissutip immikkoortuinik Kalaallit Nunaatalu malitassanut malinninnera pillugu allakkiamik tunineqarput. Allakkiaq ataatsimiititaliap apeqqutai pillugit Naalackersuisut akissutaanni ilanngussatut ilineqarpoq.

Ataatsimiititaliap immikkoortumik suliarinninnerminut atatillugu Naalackersuisunut apeqquteqarpoq. Ataatsimiititaliap apeqqutai aamma Naalackersuisut akissutaat ilanngussat 1 aamma 2-tut kakkiunneqarput.

Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnera

Ataatsimiititaliap maluginiarpaa, isumaqatigiissut arnanut nakuusertarnernut sunulluunniit tamanut illersuinermit tunngasoq aamma arnat angutillu akornanni tigussaasumik naligiissitsinermik siuarsaaneq aqputigalugu, arnanut angerlarsimaffinnilu nakuusernerit pinaveersaartinniarneri, eqqartuussivikkoortitsisarneq piujunnaartitsinissarlu siunertarigai.

UKA2021/146-mi ataatsimiititaliap isumaliutissiissummini anguniagaq una taperserpaa. Ataatsimiititaliallu tassani ajoraluartumik aamma nunatsinni arnanut nakuusertarnerup ajornartorsiutigineqarluni atugaanera naqissuserlugu.

Tamanna tunuliaqutaralugu, “Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuummi Naalackersuisut peqquneqassasut Istanbulimi isumaqatigiissummut ilanngunnissaq UPA2022-mi saqqummiunneqassasoq Inatsisartut aalajangiigassaattut siunnersuut.”, ataatsimiititaliap akuersissutigineqarnissaa inassutigaa.

Ataatsimiititaliaq isumaliutissiissutimini Naalackersuisut isumaqatigiissummut ilannguttoqassagaluarpat (piviusunngortitsinissamullu) aalajangiiffigisassatut siunnersuutip saqqummiunnerani aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu kingunissanik nassuiaateqartoqarnissanik naatsorsuuteqarnini erseqqissaatigaa, aamma tassunga atatillugu, isumaqatigiissummut ilaanermut pisussaaffinnik naammassinnissinnaanermut sulianik qanoq ittunik aallartitsisoqassanersoq itinerusumik Inatsisartunut nassuiarneqassasoq.

Aalajangiiffigisassatut siunnersuummi Naalackersuisut tunngavilersuutiminni
isumaqatigiissummut ilanngunnermi pisortanut aningaasaqarnikkut
kinguneqartussaannnginnerarlugu paasissutissiipput, kisiannili ilassutigalugu,

akuersissuteqarnerup arnanut immikkoortitsinerup nakuusernerullu ingerlaavartumik akiorneqarnissaanut eqeersimaartumik nunatta sulinissaanut isumaqatigiissutip pisussaaffilermagu allaffissornikkut toqqaannanngitsumik kinguneqarsinnaanera naatsorsuutigineqarsinnaasoq.

Ataatsimiititaliap tassunga maluginiarpa, Kalaallit Nunaat “isumaqatigiissummut aalajangersakkanut amerlanernut naammassinnereerluni inissisimasoq” Naalackersuisut naliliisut. Uanili naammassinnivinnissamut suliniuteqartoqarnerunissaanut piunasaqaateqartoqartoq, tamannalu “aningaasaqarnikkut toqqaannanngitsumik kinguneqassalluni”.

Siunnersuutip tunngavilersuutaani suliniutit suunersut imaluunniit aningaasartuutit attuumassuteqartut annertussusaat ersarissarniarneqanngillat.

Oqaatigineqareersutulli maanna Kalaallit Nunaata isumaqatigiissutip immikkoortuinik naammassinninneranut tunngasumik ataatsimiititaliaq Naalackersuisunit allakkiamik tigusaqarput. (Taanna isumaliutissiissutip ilanngussaani 2 takuuk)

Maanna qimarnguinni neqeroorutaasut pillugit:

Istanbulimi isumaqatigiissummi immikkoortoq 23 imaappoq:

”Isumannaatsumik najugaqarnissaq aamma eqqugaasunut, ingammik arnanut meeqqanullu, angusassamik toraagaqarluni eqeersimaartumillu pisariaqartinneqartumik ikiuunnissamut, tulluartunik, tikikkuminartunik naammattunillu qimarnguinnik pilersitsinissamut inatsisitigut imaluunniit allatigut iliuuseqarnernik peqataasut aalajangersaassapput.

Aalajangersakkat tunngavigalugit, isumaqatigiissummut naammassinnissinnaanissamut maanna qimarnguinnut neqeroorutaasut, Naalackersuisut naammattutut isigineraat ataatsimiititaliap apeqqutigaa. Tassunga Naalackersuisut akissutaat imaappoq:

”Istanbulimi Isumaqatigiissut qimarnguinnik qanoq amerlatigisunik peqassanersoq piunasaqaateqanngilaq. Kalaallit nunaanni qimarnguiit agguataarlugit nunatsinni qulaaluanik peqarpugut. Kalaallit Nunaanni innuttaasut amerlassusaat eqqarsaatigalugit, qimarnguiit qulaaluat amerlasoorujuupput. Taamaakkaluartoq nunap isorartunerata ungasissorujussuuneratalu sinerianni inuiaqatigiinni amerlanngitsuni tamani qimarnguiit pillugit neqerooruteqarnissaq ajornarsissinnaavaat, taamaattorli Naalackersuisut Istanbulimi Isumaqatigiissut tamanna pillugu eqquutsitsisutut nalilerpaat.

Qimarnguiit aalajangersimasumik amerlassuseqarnissaannut isumaqatigiissummi

piumasaqaateqartoqannginnera ataatsimiititaliamit isumaqatigineqarpoq. Taamaattorli aalajangersagaq peqataasunut ukuninnga "...tulluurtunik, tikikkuminartunik naammattunillu qimarnguinnik ..." pilersitsisoqarnissaanik peqqussuteqarput. Ataatsimiititaliaq ima paasinnippoq, qimarnguiit inuttussutsimut naleqqiullugit amerlassusaat taamaallaat apeqqutaatinneqanngitsoq, kisianni sumiiffiit naapertorlugit tikikkuminassusaat aamma apeqqutaasoq, kiisalu sumiiffinni inoqarfiunerusuni, nakuusertarnerup atugaaneruffiani, pisariaqartitsinerup annertunerunissaa pissusissamisuussasoq. Illoqarfinni 17-iusuni taamaallaat qulingiluat qimarngueqarnerat peqqutaalluni arnat amerlasuut ikiorneqassagunik najugaqarfimminniit aallarnissaat innersuunneqartarpoq.

Tamanna tunngavigalugu neqeroorutit piusut naammattut isumaqatigiissutillu aalajangersagaanut naammassinnittussatut ataatsimiititaliap taasinnaanerlugit nalorninartippaa.

Oqarasuaatikkut siunnersuineq maanna neqeroorutaasoq pillugu:

Istanbulimi isumaqatigiissummi immikkoortoq 24 imaappoq:

" Nipangiussisussaaneq imaluunniit sianertut kinaassutsimik isertuussisut pissusissamisoortumik eqqarsaatigalugit, nakuusernermut isumaqatigiissummi matumani ilaasunut suqaluartunulluunniit tamanut tunngasunik siunnersuisinnaasunik, nuna tamakkerlugu akeqanngitsumik, ulloq unnuarlu inuttaqartumik oqarasuaatikkut siunnersuisarfimmik pilersitsinissamut pisariaqartunik inatsisitigut imaluunniit allatigut iliuuseqarnernik peqataasut aalajangersaassapput"

Aalajangersakkat tunngavigalugit, isumaqatigiissummut naammassinnissinnaanissamut maanna oqarasuaatikkut siunnersuinermit neqeroorutaasut, Naalackersuisut naammattut isigineraat ataatsimiititaliap apeqqutigaa. Tassunga Naalackersuisut akissutaat imaappoq:

"Naalackersuisut oqarasuaatikkut siunnersuisarfitsik Tusaanngap ammasarfii sivitsorpaat, taamaasilluni innuttaasut siunnersuisumik tusarnaarsinnaasumik ikiusinnaasumillu attaveqarsinnaanerat ajornannginnerulerluni. Tamatuma saniatigut nakuusertoqartillugu ikiorneqarnissamut politiit ulloq unnuarlu attavigineqarsinnaanerat periarfissaajuaannarpoq. Aamma immikkut ittumik Kalaallit Nunaat nakuusertartunut oqarasuaatikkut siunnersuivimmik, Alliaq-mik peqarpoq, tassani nakuusernermut pitsaaliuinissamut ikiuineq pisarpoq. Taamaasilluni Naalackersuisut isumaqarfigaat Istanbulimi Isumaqatigiissutit tamanna pillugu Kalaallit Nunaat aamma naammassinnissasoq."

Tassunga ataatsimiititaliap maluginiarpaa, sapaammiit sisamanngornermut 09:00 – 00:00 Tusaanngamut sianertoqarsinnaasartoq aamma tallimanngornermiit arfininngornermut 09:00 – 04:00. Sianersinnaaneq kinaassutsimik saqqummiussiviunngitsuuvoq akeqarnanilu. Taamatullu Tusaannga ulloq unnuarlu oqarasuaatikkut siunnersuivittut ammaannaavittuunani.

Isumaqatigiisummi immikkoortoq 24 ataatsimiititaliap ima paasivaa, peqataasunut akeqanngitsumik nuna tamakkerlugu ulloq unnuarlu ammasartumik oqarasuaatikkut siunnersuivimmik, inulerinermut tunngasunik pinartunik ikiuisinnaanermik tunniussisinnaasumik pilersitsisoqarnissaanik peqqussuteqartoqartoq. Taamaammat Naalakkersuisut tassunga atatillugu politiit ulloq unnuarlu saaffigineqarsinnaanerat innersuummassuk ataatsimiititaliamit eqqarsarnartoqartinneqarpoq, politiit pigaartoqarfiat politiit suliassaannut aallaaveqartuummat. Ataatsimiititaliap politiit arnanut nakuuserfigineqarsimasunut pinartoqartillugu ikiuisinnaassusaat pingaarutilik apeqqusinnigilaat, kisianni tamanna pigaartoqarfiup suliassaannut pingaarnertut inissisimasuunngilaq.

Tamanna tunngavigalugu neqeroorutit piusut naammattutut isumaqatigiissutillu aalajangersagaanut naammassinnittussatut ataatsimiititaliap taasinnaanerlugit nalorninartippaa.

Ataatsimiititaliap eqqarsaatersuutai:

Aalajangiiffigisassatut siunnersuummi allassimavoq, isumaqatigiissutip akuersissutigineqarnera pisortanut aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu kinguneqassanngitsoq. Taamaattorli nassuiaatigineqarpoq, isumaqatigiisummik akuersissuteqarneq aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu toqqaannanngitsumik kinguneqassasoq, tassami arnanut immikkoortitsinerup nakuusernerullu ingerlaavartumik akiorneqarnissaanut eqeersimaartumik nunatta sulinissaanut isumaqatigiissutip pisussaaffilermagu. Tamanna tunngavigalugu isumaqatigiissutip akuersissutigineqarnera pisussaaffittuunngitsoq politikikkut oqariartuuteqarnertut paatsoorneqarsinnaanera ataatsimiititaliamit ernumagineqarpoq. Tassunga atatillugu, politiit ukiumoortumik nalunaarusiaanni inuiaqatigiinni nakuusertarnerup suli ataavartumik qaffasinnerata takuneqarsinnaanera ataatsimiititaliap erseqqissartariaqarsoraat.

Politiit ukiumoortumik kisitsisaannit:

	Angerlarsimaffinni eqqissiviilliornerit	Meerartalimmi angerlarsimaffinni eqqissiviilliornerit
2013	2518	439
2014	2412	410
2015	1827	301
2016	1916	331
2017	1960	380
2018	1957	325
2019	2013	391

2020	2164	405
2021	2181	435

Naak suliniutinik arlalinnik aallartitsisoqaraluartoq suliniutit inuiaqatigiinni nakuusernerup annertussusaanut sunniuteqarsimarpasinnginnerat ataatsimiititaliap oqaatigineqartariaqartutut isigaa.

Ataatsimiititaliap paasinninneratut, isumaqatigiissut peqataasunut pissutsinik ukuninnga aaqqiinissamik peqqussuteqarnikkut aalajangersakkanik pisussaatisisunik imaqarmat, aalajangersakkanut isumaqataanermi siumut akuersaarnertut aamma tarnikkut persuttaanermut inerteqquteqarnertut – Inatsisartut ukuninnga inatsisissatut suliaqarnerat sioqqullugu, isumaqatigiissummik akuersissuteqarnerup takussutissiinissaa ataatsimiititaliap tunngaviumik erseqqissarnissaanut pissutissaqarsoraa.

Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Ataatsimiititaliap isumaqatigiittup siunnersuutip akuersussutigineqarnissaa inassutigaa.

Taama oqaaseqarluni isumaliutissiisummilu allassimasutut paasinnilluni ataatsimiititaliap siunnersuut aappasaaniigassanngortippaa.

Anders Olsen
Siulittaasoq

Aqqalu Jerimiassen
Siulittaasup tullia

Harald Bianco

Mariia Simonsen

Mala Høy Kúko